

Kuopion kaupunki

Alueelliset jätehuollon viranomaispalvelut

Saija Pöntinen

Asianro 6768/00.04.00/2024

07.10.2024

Eduskunnan hallintovaliokunta

HaV@eduskunta.fi

Viite:

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä HE 103/2024 vp

Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Kuopin kaupungilta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta (HE 103/2024 vp). Kuopion kaupunki kiittää lausuntopyynnöstä ja antaa asiassa seuraavan lausunnon.

Taustaa

Esityksen keskeisin sisältö on Kuopion kaupungin ja muiden kuntien näkökulmasta kunnan jätehuollon järjestämisvastuun rajaaminen pääosin kotitalouksissa ja vapaa-ajan asumisessa syntyvään yhdyskuntajätteeseen (jätelain 32 §:n muutos). Kunnan vastuulta on esityksen mukaan poistumassa asumista ja sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluja tarjoavien toimipaikkojen sekä laitostasumisen yhdyskuntajätteiden jätehuolto. Ehdotetun lain on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2025, mutta kuntavastuun muutokselle on asetettu siirtymäaika.

Kunnan vastuu jätehuollon järjestämisessä

Kuopion kaupunki toteaa ensimmäiseksi, että kuntien vastuuta jätehuollossa on muutettu toistuvasti, mikä vaikeuttaa kunnallisen jätehuollon tuloksellista ja suunnitelmallista kehittämistä sekä jätehuoltoon tehtäviä tarpeellisia investointeja. Kuntavastuun rajauksilla myös vaarannetaan kuntien jätehuoltoon jo tähän mennessä tekemät pitkäikäiset investoinnit saattamalla ne osin turhiksi, mistä kustannukset kantavat kunnat ja niiden asukkaat. Vaikka nyt ehdotettu muutos on jätteen määrällä mitattuna vähäinen, muutos on osa pitkään jatkunutta muutosten sarjaa, jolla kunnan vastuuta ja toimintamahdollisuuksia jätehuollossa on pääosin kavennettu.

Kuopion kaupunki katsoo, että jätelakiin ei ole perusteltua tehdä esitettyä muutosta asumisen jätehuollon järjestämisen vastuunjakoon. Asumisen jätehuollon tulisi säilyä kattavasti kunnan vastuulla. Jätelain 32.1,4 §:n mukaisesti asuinkiinteistöllä sijaitsevat muutkin toiminnot voivat kuulua kunnan jätehuoltojärjestelmään, kun jätteet kerätään yhdessä asumisen jätteiden kanssa - kaikki palvelut saa siis yhdeltä palveluntarjoajalta eli kunnalta. Erityisesti pienille toimijoille kunnan järjestämä ja keskitetysti kilpailuttama jätehuolto monipuolisine kierrätysmahdollisuuksineen mahdollistaa etusijajärjestyksen mukaisen jätehuollon lisäksi palvelun saatavuuden ja vaivattomuuden kaikilla alueilla.

Kuopion kaupunki

Alueelliset jätehuollon viranomaispalvelut

Saija Pöntinen

Asianro 6768/00.04.00/2024

07.10.2024

Tällä hetkellä kaikki kunnan asukkaat voivat käyttää laajasti kunnallisia jätehuoltopalveluja: sekajätteen ja kierrätettävien jätteiden keräyksen lisäksi käytettävissä on esimerkiksi jäteneuvonta, vaarallisten jätteiden (ml. lääkejätteiden) keräyspalvelut, poistotekstiilien keräys ja lajitteluasemapalvelut. Lakimuutoksen myötä osa asukkaista rajataan asuintavan perusteella näiden palvelujen ulkopuolelle eli palvelut eivät ole enää tarjolla kaikille.

Esityksessä on tuotu esille, että muutos johtanee käytännössä siihen, että sote-toimipaikkojen asukkaat käyttävät tietämättään laittomasti kunnan keräyspisteitä. On ongelmallista, että tälle haastelle ei ole esitetty minkäänlaista ratkaisua. Kuntien näkökulmasta muutos siis tarkoittaa sitä, että se tarjoaa entiseen tapaan palveluverkoston, mutta ei pysty enää määrittämään kattavasti ja tasapuolisesti kaikille asuinkiinteistöille jätemaksuja kattamaan palveluverkoston kuluja.

Kuopion kaupunki haluaa kiinnittää hallintovaliokunnan huomion lakimuutoksen ympäristövaikutuksiin, joita on hallituksen esityksessäkin tuotu esille. Kunnat ohjaavat aktiivisesti jätehuoltomääräyksillä, taksalla ja neuvonnalla asiakkaitaan jätelain mukaisesti etusijajärjestyksen mukaiseen jätehuoltoon. Kunnalliseen jätehuoltojärjestelmään kuuluvat kiinteistöt ovat kattavasti jätehuoltoviranomaisen rekisterissä ja seurannalla varmistetaan tehokkaasti erilliskeräysvelvoitteiden toteutuminen näillä kiinteistöillä. Kun kunnan vastuulta poistuu toimintoja, kunnilla ei ole enää mahdollisuutta ohjata yhdyskuntajätehuollon toteuttamista näillä kiinteistöillä, eivätkä ne ole enää keskitetyssä rekisterissä ja seurannassa. Jätehuolto jää ympäristönsuojeluviranomaisten valvottavaksi, jolloin valvonnan kustannuksia ei voida periä jätemaksuina, mikä on vastoin aiheuttaja maksaa -periaatetta. Valvonta on tällöin jälkikäteenä työlästä ja jää vähäiseksi resurssien rajallisuuden vuoksi.

Kuopion kaupunki katsoo, että jätelakiin nyt ehdotetuilla muutoksilla kasvatettaisiin kuntien hallinnollista taakkaa, eikä vähennettäisi sitä. Muutos aiheuttaa jälleen tarpeen muuttaa kunnallisia jätehuoltomääräyksiä, ohjeita ja käytäntöjä. Nykyinen jätelaki ei ole aiheuttanut Kuopion kaupungin alueella sellaisia tulkintaristiriitoja kuntavastuun laajuudesta, joita ehdotettu muutos selventäisi. Vankiloiden ja puolustusvoimien majoituskasarmien jätehuollon on katsottu kuuluvan jo aikaisemmin jätteen haltijan vastuulle, kun taas sosi-aali- ja terveydenhuoltopalveluja tarjoavien toimipaikkojen asumispalvelujen on katsottu kuuluvan kuntavastuulle. Kun jätehuoltovastuusiin tehdään uusia rajauksia, aiheutetaan taas uusia tulkintarajapintoja.

Kuopion kaupunki

Alueelliset jätehuollon viranomaispalvelut

Saija Pöntinen

Asianro 6768/00.04.00/2024

07.10.2024

Lain voimaantulo ja siirtymäaika

Hallituksen esityksen mukaan kuntavastuun muutos olisi tulossa voimaan vuoden 2026 alussa. Jätelain 32 a §:n mukaisesti myös hyvinvointialueiden yhdyskuntajätteen jätehuollon järjestämisvastuu on siirtymässä tuolloin kunnalta jätteen haltijalle. Mikäli kuntavastuuseen toteutetaan nyt ehdotettu rajaus, tämä yhtenäinen siirtymäaika on perusteltu.

Vaikka lakimuutokselle on asetettu edellä esiin tuotu vuoden siirtymäaika, on lisäksi ehdotettu, että jätteen haltija voisi siirtää kuuden kuukauden irtisanomisajalla sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluja tuottavan yrityksen tai yhteisön toimipaikassa tai laitosasumisessa syntyvän jätteen jätehuollon kunnalta yksityiselle jätehuoltoyritykselle. Siirtymäaika on jo itsessään lyhyt, joten siitä poikkeaminen ei ole perusteltua. Jos asiakkaita siirtyy pois kunnan jätehuoltopalvelujen piiristä yksittäisten irtisanomisten myötä, muutoksesta kunnille aiheutuva hallinnollinen taakka kasvaa. Selkeintä on, että siirtymäaika on kaikille asiakkaille sama.

Lopuksi

Jätelain muutokset kohdistuvat toistuvasti riitaisuutta aiheuttaviin jätehuollon vastuukysymyksiin, kun sen sijaan muutosten tulisi tukea kuntien ja yritysten välistä yhteistyötä ja toimijoiden etenemistä kumppaneina kohti kiertotalouden aitoa toteuttamista. Kunnat ja yritykset asetetaan nyt vastakkain, vaikka tosiasiaassa kunnat kilpailuttavat laajasti kuljetus- ja käsittelypalveluja yksityisiltä jätealan yrityksiltä edistäen kilpailua ja yritystoiminnan kehittymistä alueellisesti. Jätehuollon vastuunjakokysymysten jatkuvan käsittelyn sijaan tulisi keskittyä jätelain kehittämiseen kohti kiertotalouslakia.

Saija Pöntinen
ympäristöpäällikkö

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti Kuopion kaupungin asianhallintajärjestelmässä. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.